

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

דף לז:

א. ברכת כהנים כיצד במדינה אומר אותה שלש ברכות ובמקדש ברכה אחת

מצות עשה¹ מן התורה שיברכו הכהנים את ישראל בכל יום בנשיאת כפים שנאמר (במדבר ו פסוק כג) **כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** ואף בזמן הזה נשיאת כפיים היא מן התורה, בין בארץ ישראל ובין בחו"ל².

וישראל העומדים פנים כנגד פני הכהנים בשתיקה ומכוונים לבם לקבל ברכתם כדבר ה' הם גם בכלל המצוה³. וצריכים הם לכוין⁴ לקבל את ברכת הכהנים⁵ באימה וביראה, ולכוין לתיבות הברכה, ולא להסיח דעת ולהביט אנה ואנה או לעיין בספר וכדו' וכל שכן שלא להפסיק בדיבור. ונוהגין לכסות פניהם בטלית, כדי שלא יוכלו להסתכל בידי הכהנים⁶.

כיצד מברכים, בגבולין⁷ כלומר בכל מקום חוץ למקדש, בעת שיגיע שליח צבור לעבודה כשיאמר רצה, כל הכהנים העומדים בבית הכנסת נעקריין

¹ רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יד הלכה ג, שו"ע ונו"כ או"ח קכח יב

² ודלא כמור וקציעה שמצדד דמדאורייתא הוא דוקא במקדש, ששנה בזה, ואישתמטתיה ספרא פרשת שמני פסקא מ"ז, וספרי פרשת שפטים פסקא נ"א. עיין שם [ואברכה קאי, וכבסוטה ל"ח, עיין שם], וירושלמי נזיר, הובא בסוטה ל"ח ע"ב תוספות דיבור המתחיל כל. והעירני א' מחכמי הזמן שהוא גם כן נגד בבלי חולין קל"ג, עיין שם. וגם פשטא דקרא (דברים י) ולברך בשמו עד היום הזה, משמע שנוהג תמיד. שער הציון שם ס"ק קלא ³ ביאור הלכה שם ריש סי' מספר חרדים וכ"ה דעת ההפלאה (כתובות כ"ד ב), הג' רעק"א כאן ושו"ת חת"ס או"ח סי' כ"ב וסי' קס"ז ובמנחת חינוך מצוה שע"ה נוטה לומר דגם הנשים השומעים ומקבלים הברכה בכלל המצוה. אולם עיין שו"ת מהר"י אסאד סי' מ"ו ושו"ת חתן סופר סי' י"ג, ערוך השלחן סעי' ד', והחת"ס בתשובותיו סי' קס"ז שרוב הפוסקים סברי דאין מצוה על הישראלים, ובשו"ת מהרש"ם ח"ח סי' כ"ה מביא את דברי הריטב"א (סוכה ל"א: ד"ה מאי לאו) שכתב להדיא שמצות עשה רק על הכהנים ולא על הישראלים, ומ"מ מצוה איכא על הישראלים לכו"ע דעכ"פ מסייעים לכהנים בקיום מצותם.

⁴ בס' זרע יעקב סי' זה שאם נתכוין לשמוע אך לא שמע כל התיבות מהכהנים ודאי יוצא י"ח ואינו מחויב לחזור שוב אחר ברכת כהנים אפי' לדעת החרדים, ובס' הליכות שלמה פ"י אות א' בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל בתשו' כת"י מסתפק בזה.

⁵ כה"ח ס"ק קל"ח עפ"י הוזה"ק ובפרט למ"ד מצוות צריכות כוונה

⁶ מ"ב שם צב מהד"מ

⁷ מכאן קשה לי על הרמב"ם ז"ל (פ"א משקלים מ"ג, סוכה פ"ג מ"י. עי' רמב"ם הל' מע"ש פ"ג מ"ד) שפירש בכל המשניות דקתני מדינה שכל ערי ישראל קרויין מדינה מלבד ירושלים, ולא כדפירש רש"י שאפילו ירושלים היא בכלל מדינה, דהא מדינה דהכא ודאי כולל גם ירושלים, מדמפרש הגמרא הטעם שהיו אומרים במקדש ברכה אחת לפי שאין עונין אמן במקדש, וקא יליף ליה מקרא (נחמיה ט, ה) קומו וברכו את ה' אלהיכם מן

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

ממקומן והולכין ועולין לדוכן ולאחר שהשלים שליח ציבור ההודאה, מברכים את העם (שם פסוק כד – כו) יְבָרְכֶךָ יְקֹנֶךָ וַיִּשְׁמְרֶךָ. יָאֵר יְקֹנֶךָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ. יִשָּׂא יְקֹנֶךָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם. שליח ציבור מקרא אותם מלה מלה והם עונים, כמו שיתבאר להלן דף לת. בעזה"ת.

בשמשלימין פסוק ראשון כל העם עונים אמן, וחוזר שליח ציבור ומקרא אותן פסוק שני מלה מלה והם עונים עד שמשלימין פסוק שני, וכל העם עונים אמן, וכן בפסוק שלישי.

במקדש⁸, הכהנים עולין לדוכן אחר שישלימו הכהנים עבודת תמיד של שחר, ואחר מקרא אותן מלה מלה בדרך שעושין בגבולין עד שישלימו שלשה הפסוקים, ואין העם עונים אחר כל פסוק אלא עושין אותה במקדש ברכה אחת, וכשישלימו כל העם עונים ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם.

וכבר התבאר במסכת כתובות דף כד: שזר⁹ או חלל¹⁰, שנשא את כפיו, אפילו עם הכהנים¹¹ עובר בעשה¹² שנאמר (במדבר ו פסוק כג) דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא זָרִים וְלֹא הָבִיא מִכֻּלָּל עֲשֵׂה עֲשֵׂה.

וזה¹³ אינו אלא רק במתכוין לכוונת המצוה אבל אם מכוין שלא לכוונת המצוה¹⁴ רק שלא לעבור על דברי חבריו שחשבו שהוא כהן ואמרו לו עלה לדוכן, אין כאן איסור עשה כלל.

העולם ועד העולם, והוא ודאי דוקא במקדש עצמו ולא בירושלים, וכמו אינך מדינה דבמשנה שהם בודאי גם ירושלים בכלל. [א. ה. עיין מש"כ רבינו תמיד כז, ב ד"ה היוצא בהן ולמדינה]. באר שבע בסוגייתנו

⁸ רמב"ם שם הלכה ט

⁹ רמ"א או"ח קכח א וש"ע הרב שם ב ומ"ב ו

¹⁰ בה"ל שם ד"ה ואין מהפמ"ג והפר"ח

¹¹ ויש הסוברים דוקא עם נושא את כפיו או דוקא שמזכיר שם המפורש.

¹² ועיין בב"ח שכתב דדוקא עם נשיאת כפים ואפילו אם לא בירך מתחלה אקב"ו וכו' אבל אם יברך ברכת כהנים בלא נשיאת כפים אינו עובר בעשה ומפמ"ג משמע דאיסור יש בכל גווני. מ"ב שם ג

¹³ מ"ב שם מהמגן גיבורים

¹⁴ אע"ג שמגן גיבורים כתב שאם אינו מכוין דכ"ז דוקא למאי דקי"ל לעיל בסימן ס' ס"ד דמצות צריכות כונה דאל"ה אינו מותר רק דוקא אם מכוין בפירוש שלא לשם מצוה או שאינו מכוין כלל לברכה.

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

יש שנהגו¹⁵ שהמברך את בניו בברכת¹⁶ 'יברכך וכו' בליל שבת או את חבירו ביוצא לדרך וכדומה, לא יניח שתי ידיו על ראשו, ויש¹⁷ שלא הקפידו בזה. אך יש להקפיד שלא לחלק האצבעות כדרך שהכהנים מחלקים בעת עלייתם לדוכן, וכן נכון לכוון מפורש שאין מכוון בזה לשם מצוות נשיאת כפיים¹⁸.

ואפילו בלא עליה לדוכן ובלא אמירת פסוקי 'יברכך' אסור לזקוף האצבעות כדוגמת הכהנים בדוכנם שזוקף כן ידיו למעלה מראשיהם של בני אדם, וגם הכהן בכלל אזהרה זו שלא בשעת נשי"ב. כי אז מתעורר עליו עשרה מדרגות דין דסטרא אחרא וגורם קללה לעצמו¹⁹.

¹⁵ ועיין בבב"ל שם ד"ה דור שתמה על מנהג העולם שנוהגין לברך אחד לחבירו בין שהוא כהן או זר בעת שמלווה אותו בלשון יברכך וגו' ואף דברכה כזו הוא שלא בשעת התפלה וידוע הוא מה שאיתא בירושלמי פ"ד דתענית לא מצינו נשיאת כפים בלא תפלה הלא זהו בודאי רק תקנתא דרבנן דקבעוהו בתפלה ומדאורייתא אינו תלוי בזה כלל א"כ כיון דמדאורייתא יוצא בברכה בעלמא כשמברך אותם אפילו שלא בשעת תפלה וע"ז אמרה התורה אתם ולא זרים האידך מותר לזר לברך אחד לחבירו בלשון זה וא"כ יש ראייה ממנהג העולם להא דק"ל מצות צריכות כונה. ואולי יש לומר דמנעם המנהג משום דס"ל כהב"ח דדוקא בפריסת ידים עובר חזר בעשה א"נ דכיון דתקנו רבנן שלא לישא כפים בלא תפלה שוב מי שאומר פסוקים אלו של ב"כ בלא תפלה בין כהן בין ישראל הוי כמכוין בפירוש שלא לקיים בזה המצוה דברכת כהנים ולכן שרי

¹⁶ חומש תורה תמימה במדבר ו' כ"ג (אות קל"א) מביא קבלה זאת בשם איש אמונים שהעיד שכן נהג הגר"א זי"ע. וע"ע בארוכה בענין זה בס' כה תברכו מערכה ב' ס' ד'.

¹⁷ עיין בזה בשו"ת דעת סופר ח"א סי' י"ד, שו"ת באר משה ח"ד סי' כ"ה, שו"ת צי"א ח"א סי' ח', שו"ת יחוד ח"ה סי' י"ד.

¹⁸ בית ברוך על חיי"א כלל ל"ב סק"ח.

¹⁹ זוה"ק פ' נשא דף קמ"ה ובכה"ח סקע"ט, ובשו"ת רבבות אפרים ח"א סי' צ"ג בשם הגר"ח קניבסקי זצ"ל